

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

De mediis ad Castitatem corpori applicandis. Cap. 14.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

citū potentissimo defenditur, quorum orationibus roboratur.

Sed vnde sciemus, multitudinem gentis in regno castitate crescere, & in primum castitatis dari? Illud quidem naturali ratione, istud verò non leui coniectura colligitur. Certum est enim, apud medicinam peritos, effrenam luxuriam libidinem, & vagum concubitum, generationem impedire. Vt enim Petrus Gregorius Tolosanus vir satis doctus ait: Non conueniunt vagi, & illiciti concubitus ad formandam rempublicam, sed contrā maximè noxij sunt, & auertunt generationem. Siquidem, vt dicunt Medici, & Physici, ex frequenti coitu fit lubrica vulua, & conceptio impeditur. Et si quando nascantur ex istis concubitibus illicitis quidam, existimandum est de tali commixtione meretricum degeneres populos, & ignobiles, & furentes libidine, ferè procreandos, & ad extremum vniuersam plebem ad deteriora & ignobiliora vergentem; & nouissimè nec in bello seculari fortem, nec in fide stabilem, nec honorabilem hominibus, nec Deo amabilem esse venturam. Sic ille.] Id etiam significant verba illa Iacob ad Ruben filium suum: Effusus es sicut aqua, non crescas.] Vel, vt Aquila vertit, teste Procopio: Non eris abundantior. Id est, genus tuum minus multiplicabitur, quàm tribus fratrum tuorum: iuxta illud, quod in Deuteronomio scriptum est: Viuat Ruben, & non moriatur, & sit paruus in numero.]

Gen. 49.
4.

Deut. 33.
6.

Quod isti contigit, luxuriosis impudicisque contingit. Effundunt se, vt aqua, per luxuriam, atque carnis intemperantiam, & ideo parum numero multiplicantur, & crescant. Gentes ad Septentrionem habitantes castiores sunt; mirum autem est quàm sint multitudine innumerabiles, quàmque in illis regionibus sit copiosus hominum numerus. Gentes verò ad Austrum sunt salaciores, & hæc (vt hoc aperte videamus) à Septentrionalibus vincuntur numero. Neque obicias mihi polygamiam antiquis Patribus in exordio mundi concessam, & causam à doctoribus datam, vt scilicet plures ex pluribus quàm ex vna tantum vxore viri susciperent. Vnde Augustinus: Quare fœminæ non habebant amplius vno viro, vir autem plures fœminas? nisi quia plures habere fœminas vnum virum, pertinet ad proles numerositatem: vna autem fœmina non quò plures habet viros, plures potest parere filios.] Hoc, inquam, non obstat; quia aliud est, animo casto, & proles generandæ causa, ex permissione Dei, ad significandum aliquid pluribus iungi; aliud verò, ex ardore libidinis contra præceptum Domini cum pluribus fornicari. Illud cum natura erat vegeta, & robusta, multiplicationi profuit; hæc post naturæ imbecillitatem, quæ senescente mundo, ad senium vergit, aperte multiplicationi obest, & debetæ educationi; quia proles incerta est minus amabilis, nec potest à patribus an sua sit dubitantibus, vel alterius fornicarij, ita diligenter educari. Et Dominus, qui ab initio hominum multiplicationem voluit, vnum virum vni vxori iunxit. Atque, vt ait Isidorus, quòd non vnus, & multæ, sed vnus, & vna copulantur, ipsa prima diuinitus facta coniunctio in exemplum est. In quod exemplum? In hoc profectò, vt ad multiplicationem humani generis castitas coniugalis seruaretur, tanquam numero nascentium proficiens, non tanquam illum impediens. Et hæc quidem de castitate coniugali intelligenda sunt, quæ in debitam generis humani multiplicationem est ab auctore naturæ instituta.

Aug. li. de
confessione
Euang.

Isidor. 2.
de officiis.
c. 19.

A At quam ratione hæc multiplicatio est præmium virginitatis ac perfectæ castitatis? Nam si omnes castè & secundum leges matrimonij coniungerentur, videretur futurum multo maius hominum Christianorum augmentum. Ad maiorem hominum multitudinem non satis est si plures nascantur, sed si ex infantibus natis plures seruentur. Nam est quòd in vna vrbe quotidie nascantur octoginta, & in alia septuaginta; si in illa moreretur mediætas priusquam ad virilem ætatem perueniret, in ista verò solum tertia pars, aut minus quàm tertia, planum est, quia ista illam interdum numero vinceret, interdum æquaret. In Ecclesia autem fortè pauciores nascantur, ex eo quòd non omnes matrimonium ineunt, immò plurimi castitatem custodiunt, ac plures ex infantibus à morte seruantur, vt ex his, quæ dicta sunt, manifestè colligitur. Neque enim poterat Ecclesia numero quamlibet aliam sectam falsam vincere, nisi in ea plures ex natis seruantur. Ergo Dens in ea, licet pauciores nascantur, plures seruat, & faucibus mortis eripit, vt hæc sponsa Dei ex dono castitatis in multis, non sentiat detrimentum fecunditatis in alijs. Hoc verò fieri puto in præmium mundissimæ castitatis. Vt sicut Abraham filium à quo posteritatem sperabat, immolare disponens, & Deo præcipienti fidens, non est filijs minoratus, sed auctus: ita Ecclesia multos in omni ætate virgines, & castos Deo offerens, & paucitatem non metuens, in præmium tantæ fiducia, & tantæ puritatis, filijs innumerabilibus repletur. Infidelibusque conuenit illud Domini per Oseam: Si eauerint filios suos, absque liberis eos faciam in hominibus: sed & vobis cum recessero ab eis.] At Christo Ecclesie sponso congruit illud elogium Ioseph Patriarchæ, quem in typum Saluatoris accepimus: Omnipotens benedicet tibi benedictionibus cæli desuper, benedictionibus abyssi iacentis deorsum, benedictionibus vberum, & vuluæ.] Nam & hæc de Christo esse intelligenda, manifestè Ambrosius protestatur, dicens, vbera, quibus in nobis edicatus, & auctus est, duo esse testamenta, è quorum doctrina fidem accepimus. Omnia, inquit, subiecit ei, cælestia sicut benedictionem cæli, & terrena sicut benedictionem terræ, vt & hominibus & Angelis dominaretur. Traque in illo velut contemptibili corpore præualuisti, inquit, propter benedictionem vberum, & vuluæ. Benedictiones patris tui, & matris vbera, duo testamenta dixit, quorum altero annunciatum est, altero demonstratum. Et bene vbera, quoniam velut quodam nos spiritali lacte nutritos educavit, & obtulit Deo filios. Sic ille.] Suscipienda igitur est à nobis, & summis votis amplectenda castitatis virtus, cuius tam ingens est præmium, vt calore suos in cælo magna gloria repleat, & in terra honoribus eximijs excipiat. Cuius tanta est felicitas, vt dum etiam à complexu licito maritali abstinet, mirabili modo etiam gentis numerositate Ecclesiam multiplicet.

Ose. 9.
11.

Gen. 49.
25.

Ambros. li.
de benedi.
dicit. Patriarchæ.
11.

De Medijs ad Castitatē corpori applicandis.

CAPVT XIV.

Nunc instrumenta sunt explicanda, quæ vitia esse possunt, vt castitatis perfectionem, erisque præmium obtineamus. Omnis enim virtus, Dei donum est, licet misericorditer prerogatum, nõ tamen cooperationem nostram excludens, qua ad ipsum suscipiendū præparemur, & quasi hospitium virtuti, virtute dignū offeramus. Castitas autem

virtus

virtus cum sit, & aliis multis obtentu difficilior, non debet ab hac regula communi excipi, nec à labore nostro Dei gratia subnixo disungi. Alia vitia non multo negotio deponimus, luxuriam verò medullis nostri corporis insitam non facile pellimus, ac refutamus. Quod animaduertens Hieronymus, ait: Auaritia calcatur à plerisque, & cum marsupio deponitur. Maledicam linguam, inditum emendat silentium. Cultus corporis, & habitus, vestium vnius horæ spatio commutantur. Omnia alia peccata extrinseca sunt, & quod foris est, facile abiicitur. Sola libido insita à Deo ob liberorum procreationem, si fines suos egressa fuerit, redundat in vitium, & quadam lege naturæ in coitum gessit erumpere. Grandis igitur virtutis est, & sollicitæ diligentia, (superare quod nata sis, in carne non carnaliter viuere, tecum pugnare quotidie, & inclusum hostem, Argi (vt fabula ferunt) centum oculis obseruare.) Castitas itaque labore, & medijs adhibitis acquirenda est: quam qui voluerit quasi non dato pretio, & gratis accipere, statim concupiscentia victus ab eius amore discedet. Eueniet illi sanè, quod pulchre Ambrosius de illo, qui Castitatem sine medijs adhibitis quærebat, scripsit. Intueamur enim, inquit, animo intemperantem aliquem, qui intuitus gratiam castitatis, & quodam eius captus decore, sequendam putet. Deinde pedissequas eius nesciens, quibus comitata incedit, & stipata aduenit, sobrietatem scilicet, modestiam, & verecundiam, parcimoniam cibi, fugam lasciuia, procacitatis, petulantia, cautionem femineam, sollicitam custodiam, subitò, aut ebrietatis succensus calore, aut ipsius carnis aestu, aut occurfu formæ decentioris, nequaquam se tenet, nec legi carnis repugnet. Nonne dicit: Putavi rem faciliorem, castimoniam sequi: supra humeros meos, supra vires meas? Rarus, cui ista iungantur. Vale castitas, recede de finibus sensuum meorum. Recurre citò eò vnde huc venisti. Non sustineo præsentiam tuam; affligor grauibus questionibus, dum tenendam te arbitror, quam tenere non possum. Conuersus deinde ad aliquem monitorem sui, qui studuerit in eius mentem inducere assuetudinem castimonie, allegans non arduam fore, nec impossibilem, sed pluribus sociam, finitimam studiosis, conuenientem voluntariis: Quid est hoc, inquit, quod fecisti? Quare non dixisti mihi, quia vxor tua est? Hoc est, quæ non perfunctoriè, sed legitimo tenetur coniugio, maximam secum vehat dotem, quæ inuehat graui onera matrimonij, & dura scenus coniunctionis? Sed dixisti sororem, nullis astrictam legibus, & naturæ sociam, non iure aliquo dotalis census superbam, ac potentem. Itaque imprudens onerum eius, copulandam mihi eam & retinendam putaueram. Sed intellexi quod pondus sit in ea, & sarcina. Ecce mulierem tuam, id est, ecce perfructu tua ante te est, accipe, & curre. Sic ille. Ista eueniet illi, qui absque vilo labore, & sine præuis comitibus voluerit sibi castimoniam, asciscere.

Media itaque adipiscenda castitatis inuestigamus, & ex Partibus hanc rem pro dignitate tractantibus colligamus. Sed cum castitatis sedes sit animus, domicilium verò animi casti, & continentis sit corpus, vtrique medicamina adhibenda sunt, vt nobis capientibus salus ista proueniat. Necesse est enim (asserente Ioanne Cassiano) vt morbo duplici duplex adhibeatur curatio. Nam

A corpori, ne concupiscentia in effectum tentet prouincere, necessariò effigies, & materia illiciens subtrahenda est; & anima nihilominus, ne eam vel cogitatione concipiat, attentior meditatio scripturarum & sollicitudo perurgit, ac remotio solitudinis vtiliter apponenda. His igitur ita se habentibus, primò instrumenta castitatis, quæ per corpus exercentur, tanquam manifestiora; & postea, quæ ad animam pertinent, tanquam occultiora, tractabimus.

Si ergo cordi tibi est, ò iuste, votum castitatis custodire, & ad eius, quam expoluimus, perfectionem ascendere, abstinentia ciborum tibi necessaria est; vt scilicet corpori ex cibis tum in quantitate, tum in qualitate superflua subtrahas, & solum ad viuendum & laborandum secundum vocationem tuam necessaria concedas. Ex nimietate namque ciborum luxuriæ materia generatur, & ex eorum exquisita suauitate alterius nocentioris suauitatis appetitus accenditur. Tollat homo ab igne materiam, ne ignis ardeat; domet, & comprimat hostem, ne victor exurgat; reiciat minorem voluptatem, vt maiorem contemneret. Et fiat, sine ciborum paritate non solum in robustis & agrestibus hominibus, sed etiam in alicis & delicatis castitatem periclitari. Hieronymus, castitatis monita Eustochio præscribens, eam ad abstinentiam hortatus est; & statim inquit: Quòd si volueris respondere, te nobili stirpe generatam, semper in deliciis, semper in plumis, non posse à vino, & esculentioribus cibis abstinere, nec his legibus viuere; distictius respondebo: Viue ergo lege tua, quæ Dei non potes. Non quòd Deus vniuersitatis creator, & Dominus, intestinorum rugitu, & inanitate ventris, pulmonisque delectatur ardore, sed quòd aliter pudicitia tuta esse non possit. Iob Deo charus, & testimonio ipsius immaculatus, & simplex; audi quid de diabolo suspicetur: Virtus eius in lumbis, & potestas eius in vmbilico. Honestè viri, mulierisque genitalia immutatis sunt appellata nominibus. Vnde & de lumbis David super sedem eius promittitur esse sessurus. Et septuaginta quinque annæ introierunt in Aegyptum, quæ exierunt de femore Iacob. At postquam colluctante Domino latitudo femoris eius emarcuit, à liberorum opere cessauit. Et qui pascifacitarius est, accinctis mortificatisque lumbis, facere præcipitur. Et ad Iob dicit Deus: Accinge sicut vir lumbos tuos. Et Ioannes zona pellicea cingitur. Apostoli iubentur accinctis lumbis, Euangelij tenere lucernas. Ad Hierusalem verò, quæ resperla sanguine in campo inuenitur erroris, in Ezechiele dicitur: Non est præcisus vmbilicus tuus. Quis igitur aduersus viros diaboli virtus in lumbis est: omnis in vmbilico contra fœminas fortitudo. Sic Hieronymus. A lumbis itaque hominis libidinis feruor tollitur, dum superfluitas ciborum à ventre suauitasque subtrahitur. Et sicut si igni materiam aptam ad combustionem adiectes, & simul ignis extinctionem à Domino peteres, miraculum postularas: ita Deum tentas, & miracula præter necessitatem exquiris, si te ipsum cibis ingurgitas, & obsecrationibus ad castitatem anhelas. Non à te poscimus, vt Cassianus, quòd sis duobus tantum paxamatis, id est, paruis sex vnciarum panibus, & paruula aquæ mensura contentus. Hæc enim solitariis dicebantur noctu diuq; meditantibus, & parum corpore laborantibus, & iam humana imbecillitas ordinariè non sustinet, vt solo pane, & aqua viuat. At dicimus, vt secundum vires & labores tuos à cibis temperes, & quantitatem ac qualitatem ciborum solum ne-

I.

Hier. ep. ad Eustoch. 10.

Iob 40. 17.

Iob 38. 3

Ezech. 16. 4.

Cassian. col. 12. c. 15.

Hieron. epist. ad Eustoch.

cessariam velis. Daniel, secundam Hieronymum, vir desideriorum vocatus est, quia non comedit panem desiderabilem. Si ab huiusmodi pane, id est, a deliciis ciborum abstinueris, eodem titulo sane honorifico insignieris.

Sobrietatem diligit, non enim minus potus nimietas, quam cibi, luxurie aestum accendit. Praesertim vero a vino temperandum est. Quare Ambrosius viduam alloquens ait: Esto casta primum a vino, ut possis esse casta ab adulterio. Et Hieronymus ad quandam viduam scribens: Primum, si tamen stomachi firmitas patitur, donec puellares annos transeas, aquam in potu sune, quae natura frigidissima est. Ioannes virgo & scieram non bibit adhuc ex utero matris suae. Et Daniel continentiam diligens petiuit a principe eunuchorum legumina ad vescendum, & aquam ad bibendum. Et Paulus: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria: Domicilium ergo luxuriae fugiendum est ei, qui in domo castitatis appetit habitare. Quia tamen omnes non possumus praesertim iam ad senectam properantes vini potum omnino vitare: at saltem documentum Pauli teneamus, ad Timotheum scribentis: Modico vino vivere propter stomachum, & frequentes tuas infirmitates. [Vt enim Ecclesiasticus ait: Quam sufficiens est homini erudito vinum exiguum. Et postea: Aequa vita hominibus vinum in sobrietate:] Si bibas illud moderate, eris sobrius. Consideremus verba Chrysostomi. Vinum est datum, ut delectemur, non ut deonestemur: ut rideamus, non ut rideamur: ut valeamus, non ut agrotemus: ut corrigamus corporis valetudinem, non ut animae prosterneamus virtutem. Sic ille. Certum est autem haec mala non tantum ex vino usque ad ebrietatem potato, sed ex ipso etiam immoderate sumpto provenire. Nam ille seipsum deonestat, & risu aduersariorum exponit, qui ob immoderantiam potus in aliquam iacturam castitatis incurrit. Et licet non eo usque malum progrediatur, at non paruum malum est, si ob hanc causam quis mentis tranquillitatem amittat, & tentationibus impugnetur.

Ambr. 1. de vidua. Hier. epi. 10. ad Eustochiam.

Luc. 1. 15.

Dan. 1. 12.

Ephes. 5. 18.

1. Tim. 5. 23.

Eccles. 31. n. 22. & 32.

Chrys. h. 81. ad Antiochenos.

III.

Sensus, praesertim visum, auditum, & tactum, cohibeto. Nam hi sunt internuncij mortis, concupiscentiae obiecta illicita deferentes, quibus ad prauum consensum allicitur. Et qui non vult malum aliquod perpetrare, non concupiscat: qui vult non concupiscere, non cogitet; qui vult non cogitare, non atrectet, non audiat, non videat. Hinc initium mali desumitur, & qui initis obstat, facile a progressu, & sine impudicitiae liberatur. Ac proinde pulchre dixit Ambrosius: Visus, & auditus, & odoratus, & gustus, & tactus, & vocis ipsius quaeritur quaedam castimonia: quia & visus procacior habet crimen. Et ideo scriptum est: Noli intendere fallaci mulieri, neque capiaris oculis, neque arripiaris palpebris. Et in ipso auditu crimen est, si seducat meretrix, & multo blandimento sermonis, & laqueis labiorum suorum te alliget. Et in ipso tactu crimen est. Ideoque tibi dicitur: Ne multus fueris ad alienam, neque continueris amplexibus non tuam. Et in voce culpa est. Laqueus enim fortissimus est homini sua labia, & abducitur a labijs sui oris. Et mel ipsum noli multum edere, ne vomas. Oportet ergo ut omnium sensuum acuta sit moderatio, ne aut impetus in vitium trahat, aut nimietas laedat, aut mora offensionem sit. Et idem alio loco ait: Non adulterasset David alieni ius thori, & federati pacta coniugij, nisi nudam, & lauanem mulierem de domus suae interioribus vidisset. Et ideo bene scriptum est: Non inci-

Ambr. li. 2. de Abraham. c. 11. Pron. 5. 1.

Ambr. li. 2. de A. pologia David. Eccles. 25. 28.

das in mulieris speciem, & non concupiscas mulierem. Ait alibi: Ab omni irreuerenti oculo caue. Nihil de contumacia tua, & virtute praesumas. Etenim [fornicatio mulieris in extollentia oculorum, & in palpebris illius agnosceretur:] & ideo causam primo peccati fuge. nemo enim diu fortis est. Et Climacus de tactu ait: Fit nonnunquam ut ex solo tactu corpus inquinetur. Nihil quippe sensu isto grauius, nihil periculosius. Admoneat te is, qui matris manui pallium circumdedit, ab usque, quae vel naturalia, vel praeter naturam sunt, a proprio, atque alieno corpore comprime manum. Haec ille. Intelligamus ergo a sensibus impudicitiae malum incipere, atque adeo oportere, ut castitatis modestia tanquam ianuam suae mentis custodiat. Mundicia enim mentis a circumspectione externa pendenda est: & sicut mens pura sensus suos in officio continet; ita sensus mortificatione cohibiti puritatem mentis efficiunt.

Eccles. 26. 12.

Climac. grad. 15.

B

Non solum sensus comprimito, sed & ita actus eorum, & incessum tuum, & motus corporis temperato, ut & in te castitati profint, & alios ad amorem castitatis alliciant. Nam & fractior incessus, & motus leues, ac lasciu, solent animam ad leuitatem permouere, & ab amore grauitatis in castitate elucens separare. Enitendum ergo tibi est tam perfectam castitatem habere, ut non tantum castus sis corpore, & mente, verum ut te aspicientes modestia vultus, & incessus, & grauitate actionum ad castitatem instiges. De quo haec grauissime Basilii: Neque vero vsquam in vicis, & plateis, vbi turpium flagitiorumque hominum conflari coetus consuevit, facta virgo cerneretur. Verum captata congrua processio- nis hora, talem se & habitu, & incessu, & toto corporis motu exhibebit, ut qui illi forte obuij fuerint, ac si viuum Dei simulachrum aspicientes, faciem ad reuerentiam, atque ad admirationem sanctitatis inclinent, & sobriam referant: venerentur, inquam, aspectum virginis (ut dixi) tanquam diuinae imagini reuerenter de via cedant. Quemadmodum denique Satyrorum conspectus imagines risum intuentibus mouent; ac sicuti aliae melleiores effigies cernentium & animum & faciem tristitum imaginarijbus confundunt; & sicut nihil horum cum mouetur intuentium faciem in suum traducit affectum, sed quod in immota imagine aspicitur, in illa immobili forma cernentium animos mouet, atque ad sui imaginem dirigit: ita & virgo castitatis imago, immo ipsius virtutis effigies, etiam conspecta solum ad Dei considerationem humanos mox conuertere ac mouere debet affectus. Feriatur itaque impudicus quisque animo ex aspectu virgineo pulcherrimae castitatis admonitus; reminiscatur quisque protinus Dei, dum eam cernit effigiem, quae se ad eius perficienda mandata semper exercet, atque, ut breuiter dixerim, omnium aspicientium virginem & affectus, & animus ad virtutis transferatur amorem, omnes ex allocatione eius grauitatem & compunctionem animo referant. Haec tenus ille. [Modestia itaque instrumentum est castitatis, & vix aliquem inuenies castitate conspicuum, quem discreta grauitas deseruerit, & moderatio in gestibus, & in motibus a se distrahant. Haec index est castitatis, quia impudicus oculus, & incircumspectus incessus, impudici & incircumspecti cordis est nuncijs. Est etiam in medicamentum animae tentationibus impudicitiae laborantis; quia dum corpus ad normam rationis componitur, animus etiam ab irrationalibus desiderijs liberatur.

IV.

C

Corpus tuum flagris, cilicis, vigilijs, hamicubati-

Basil. lib. de virgin. nit.

D

Corpus tuum flagris, cilicis, vigilijs, hamicubati-

V.

tionibus, & aliis asperitatibus castigato. Quia caro procacissima est, & ex indulgentia ad lasciviam procedit; & ex licita commoditate ad vitiam voluptatem venire contendit. Blanditiis ferè manescunt sylvestres, inquit Laurentius Iustinianus, caro autem proteruior efficitur. Blanditiæ proinde illi denegetur, ne præceptis in impium voluptatem feratur. Climacus sanè tentationi irruenti corporis castigatione obstandum esse, sic ait: Quo in tempore summum nobis adiutorium præstabit cilicium, & cinis, totisque noctibus statio immobilis, panis desiderium, ardens lingua, modicèque iurata, sepulchrorum habitatio, &c. Nec tentatio expectanda est, ut corpus asperitatibus affligamus, immò semper est fenerè, duritèrque tractandum, ne aduersus mundiciam insoleat. Quare iure optimo anima casta signatur in turture, quæ tempore viduitatis vitam arripit ab omni iudicio voluptatis alienam. Certeie est turturem, inquit Bernardus, tempore suæ viduitatis, sanctæ viduitatis opus strenuè atque insatigabiliter exequentem. Videas vbique singularem, vbique gementem audias, nec vniquam in viridi ramo residentem propicies, ut tu ab eâ discas voluptatum vitia velut virulenta vitare. Adde quod in iugis montium, & in summitatibus arborum frequenter illi conuersatio est: ut quod vel maximum propositum pudicitie decet, deceat nos terrena despiciere, & amare cœlestia: ex quibus colligitur, quod vox sit turturis prædicario Castitatis.] lam vox turturis audita est in terrâ nostrâ, cum in vocatio. ne religiosâ sumus inter alia ad Castitatem inuitati. Turturem imitemur, & vitam delicias auertentem instituiamus. Virginibus enim, & animabus castis vt adit castitatis honor, adesse etiam debet, vt inquit Prudentius:

*Et rara, tenuisque epula, & mens sobria semper,
Lexque pudicitia vitæ cum sine peracta.*

Hanc ob causam Paulus electionis vas corpus affligebat. Nam castigo, ait, corpus meum, & in seruitutem redigo,] ne scilicet carnis petulantia impugnatu vel minima labi locum tribueret. Quod si tantus Apostolus castigatione corporis se indigere putauit, quid nobis faciendum, qui in manifesto periculo versamur, & aduersarios multos, & ad mortem nos expetentes, sustinemus, & minime spiritus primitias accepimus? Basilius certè eò vsque corpus contemnendum putat, vt propter amorem pudicitie nec aliquam inualetudinem horreamus. Quam ex Philosophis antiquis nonnulli ad virtutem vilem censuerunt, & consultò quasi rem iucundam adamarunt. Verba notanda huius sancti Patris hæc sunt. Proinde par est, nos totum corpus castigare, & quasi cuiusdam bestie impetus coercere, ac tumultus eos, qui in animo excitantur, ratione, veluti flagrio quodam, sedare: nec totis laxatis habenis voluptati, mens negligenda est, ne tamquam auriga quidam ab effrenatis equis summa cum violentia ageretur, distracta feratur, sed Pythagoram imitemur, qui cum didicisset quendam ex suis sese & exercitatione, & omni genere cibi saginare, ac carnosum reddere, sic inquit: Non desinis grauiorem tibi carcerem parare? Vnde etiam Platonem ferunt, cum ante animo percepisset nocumentum, quod ex corpore proficisci solet, de indutria Academiam elegisse, locum Atticæ vel maxime pestilentem, vt ita præcideret nimis

A bonam corporis dispositionem, veluti superfluum quandam vitis fertilitatem. Ego verò nimis bonam corporis habitudinem etiam periculosam esse de quodam medico accepi. Itaque istud nimium studium, quod in curando corpore ponitur, & ipsi corpori incommodo est, & animis impedimento; vnde profectò manifesta insania est illi operam dare, ac morem gerere. In summa totum corpus contemnendum est ei, qui nolit in voluptatibus ipsius ac sterquilinio quodam volutari, aut vsque eò solummodo ei feruendum, quatenus, vt inquit Plato, ministrum se nobis ad Philosophiam præbet: haud dissimile dicens Paulo, qui monet nos, ne aliquam curam corporis habeamus ad concupiscentiarum occasionem. Hactenus ille.] Corpus ergo aliter quam animus regendum est; hic enim ratione, illud verò flagello domandum. Vires illi prudenter extenuandæ sunt, non vt functiones virtutum impediatur, sed ne lasciuat, & aduersus animæ salutem rebellet. Seruum fugitiuum non occidimus (hoc namque crudelitatis opus esset) sed ne fugiat, ferreâ catenâ ligamus. Sic corpus non occidendum est, nec indifferetis afflictionibus conficiendum; at discreta asperitate ligandum, ne a nobis ad illicita fugiat, & à lege Dei, & rectâ ratione discedat.

Tandem ad instrumenta corporis, quibus Castitas gignitur, & augetur, pertinet secessio ab iis, qui proposito nostro impedimento esse possunt; & fuga ab occasionibus, in quibus positus homo raro se continet, & debitam pudicitiam custodit. In femina quasi omnia illa conueniunt, quæ omnes fugienda confitemur, vt ex his incommodis eius præsentissimum remedium Castitatis fugam esse discamus. Egregiè sanctus Ephraem mulieris propria depinxit. Quid, inquit, est mulier? Laqueus comptus, & homines in voluptate illiciens, quæ splendida quidem facie, & excelso collo oculis annuit, & genis atidet: linguâ verò dulciter canens, voce alios decipit, & sermone pellicit, vestes trahens, & pedibus ludens; formâ placens, & corpore fornicationem exercens, factisque occidens. Multos enim vulneratos, ait Patremialtes, deiecit, & innumerabiles occidit. Quocirca & propter speciem, inquit, mulieris multi perierunt; & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit.] Quid est mulier? Naufragium super terram, fons nequitie, thesaurus immanditie, & malitie, mortifera conuersatio, atque confabulatio, oculorum perniciēs, animarum exitium, cordis spiculum, iuuenum perditio, sceptrum inferni, & concupiscentia præceptis. Quid est mulier? Causa diaboli, requies serpentis, diaboli consolatio, dolor inconsolabilis, caminus succensus, eorum qui saluantur, offensio; malicia incurabilis, diurna confabulatio, hospitium lasciuorum, & officina dæmonum. Quid est mulier? Amor flagitiosus, bestia impudens, incontinentissimus impetus, effrenatum os rerum arcanarum, triumphus tenebrarum, dux delictorum, oblectamentorum magistra, insatiabilis concupiscentia nequitie, & æterni supplicij conciliatrix. Quid mulier? Prudentia terrena, viri secordia, concumbens incontinentia, excitata cura, vipera vestita, pugna voluntaria, quotidiana calamitas, procella domus, viri naufragium, immanis bellua, adulterorum diuersorium, arma diaboli, expetita rabies, exornata mors, vt non immeritò dictum sit à Sapiente: Breuis omnis mali-

E

Inst. de disciplin. mon. 4.

Climac. gradus 15.

Bern. ser. 59. in Cant.

1. Cor. 9. 27.

Bas. orat. 8.

Rom. 13.

VI.

Ephraem aduersus improbas mulieres. ca. 1.

Prov. 7. 26. Eccl. 9. 9.

Eccl. 2. 5.

Proverb. 4. 25. Proverb. 6. 25. 26.

Cyprian. de operibus cardinalibus. Christi.

Aug. lib. de honestate mulierum. c. 2. tom. 9.

Hiero. 2. contra Iovinianum.

ria super malitiam mulieris. Quod si tu ab huiusmodi cupis affectione, belluaque refugere; audi quid Paroemiastes dicat: Oculi tui recta videant, & palpebrae tuae praecedant gressus tuos. Et, Non concupiscat pulchritudinem mulieris cor tuum; ne capiaris nutibus illius: mulier enim viri pretiosam animam capit. Hæcille. Cum hæc omnia pertimescenda in vnam mulierem conueniant, merito ab illa securos nos putabimus, cum distitos viderimus. Flatus enim ille pestilens (vt ait Cyprianus) qui scilicet à muliere progreditur, etiam longè politos inficit, hocque certaminis genus fugam potius quam asultum requirit. Nec aliquis de tranquillitate, quam sentit, aut de longa castitate confidat. Nam stупpa non accenditur, nisi cum iuxta ignem apponitur, & absurdum ac præsumptuosum est, quia pace perfrueris, occasionem belli quaritare. Vnde Augustinus sic ait: Dicet quis: Ego extraneorum mulierum familiaritatem habeo, & tamen castitatis ornamenta custodio: inter eas habito, & continentiam teneo. Attendatis quàm infelix & periculosa sit præsumptio. Multi enim cum se putabant vincere, victi sunt. Quid est dicere, volo habere, quod vincam, nisi, volo habere, quo peream? Vide ne vnde te putabas habere triumphum, æternum incurras opprobrium. Inter omnia enim Christianorum pia certamina, sola dura sunt prælia castitatis, vbi quotidiana pugna, & rara victoria. Grauem castitas sortita est inimicum, cui semper resistitur, & semper timetur. Nemo ergo se falsa securitate decipiat, nec de suis viribus periculosè præsumat. Dauid in mille passionibus pressus, mulierem nudam vidit, & statim homicidium simul fecit, & adulterium. Et cum mulieribus habitantes putant continentiam obtinere triumphum? Sic Augustinus. Nec solus aspectus, & conuictus mulieris fugiendus est, sed & aspectus virorum, præsertim adolescentium, & secessio secundum mensuram vocationis cuiusque diligenda, vt perfectam castitatem assequamur. Et quidem non multum à perfectione stridentibus petimus, siquidem, quod homines sine fide ob amorem castitatis fecerunt, exposcimus. Multi enim Philosophorum, vt Hieronymus ait, reliquerunt frequentias vrbium, & hortulos suburbanos, vbi ager irriguus, & arborum comæ, & susurrus auium, fontis speculum, riuus immurmurans, & multæ oculorum auriumque illecebræ, ne per luxum, & abundantiam copiarum animæ fortitudo mollesceret, & eius pudicitia constupraretur. Nos maiores vires, nempe gratiæ vires, habemus, & in scopum altiorem beatitudinis, & perfectionis intendimus: & innumerabiles duces, qui eadem præstiterunt, sequimur, & huius virtutis progressus experimur; ad obtinendum ergo fastidium eius retardantia fugiamus. Hæc fuga non pusillanimitatis est, sed virtutis; non casus indicium, sed victoriæ; non apud Deum, & homines infamiam, sed gloriam nobis comparabit.

De Medijs ad Castitatem mente interiori exercendis.

CAPVT XV.

A NIMVS præcipua sedes castitatis est, cui adhibenda sunt plura, & efficaciora remedia, vt ipse castus existens corpus ad se trahat, & pudicitia quasi veste circumdet. In his autem inueniendis dili-

A gentissimi fuerunt animarum medici, scilicet Ecclesiæ Doctores, quorum hæc de re sententias colligimus.

Oportet ergo ad Castitatem, vt animus sciatur, Castitatem donum Dei esse, neminemque sine eius gratia castum esse posse. Initium beneficij alicuius est auctorem eius agnoscere, & ab illo, quod cupis, expectare. Huius itaque doni auctor, & dator Deus cognoscendus est, & talis à nobis confitendus; ne dum à viribus nostris, vel ab alio, qui dare non valet, illud petimus, vacui, & risui expositi maneamus. Huius documentum Cassianum habemus auctorem, qui in hunc modum scribit: Certos tamen esse nos conuenit, quòd licet omnem continentiam distributionem, famem ac sitim scilicet, vigilas quoque, & operis ingitatem, atque incessabile subeamus studium lectionis, perpetuam tamen castimoniam puritatem horum laborum merito contingere nequeamus, nisi in his iugiter desudantes experientiam magisterio doceamur, in corruptionem eius diuinæ gratiæ largitate donari. Ob hoc sanè solummodo se vnusquisque infatigabiliter in his exercitijs perdurare debere cognoscat, vt per illorum afflictionem misericordiam Domini consequutus, de impugnatione carnis, ac præpotentium dominatione vitiorum diuino mereatur munere liberari, non quòd adepturum se per illa confidat istam, quam cupit, inuiolatam corporis Castitatem. Climacum etiam audiamus, qui sic ait. Nemo ex his, qui se studio Castitatis exercent, suis hanc laboribus aut sua industria se acquisisse putet. Nam possibile non est, vt quispiam naturam suam vincat. Vbi denique natura superata est, illic is, qui supra naturam est, aduenisse cognoscitur. Nam sine vlla controuersia id, quod deterius est, à potentiore destruitur. Hanc notionem suæ imbecillitatis, & virtutis diuinæ consequutus, vim illius versiculi sancti Dauidis intelligit: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commoueat. Scit enim, vt viam Castitatis ingredi incipiat, se à Domino excitari, & inuitari: vt in ea progrediatur, se ab eodem communiti: vt fastigium eius teneat, aut in accepto gradu perseueret, se virtute Domini roborari. Qui si exigentibus peccatis nostris nos in potestate concupiscentiarum cordis nostri reliquerit, nec in adepto persistere, neque incepto progredi poterit mortalis infirmitas, immo neque hoc puritatis iter inchoare. Excipiamus itaque eiusdem Prophetae verba, dicentis: Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. Et ibi nostri cordis fixa sint lumina, ibi spes omnes nostræ collocata, vnde venturum est auxilium, quo vincamus.

B Hanc sapientiam salutare, qua nouimus Deum esse Castitatis auctorem, feruens oratio comitetur, qua ab ipso Domino dare cupiente, mentis & corporis puritatem petamus. Equum est enim, vt orationis assidue manus à Domino accipiat, quod manus virium nostrarum ab alio obtinere non valet. Ex illa notitia prior Sapiens se ad orationem incitabat. Et vt sciuit, inquit, quoniam aliter non possem esse continens, id est, non possem continentiam seruare, (vt Augustinus, & Prosper interpretati sunt) nisi Deus det: adij Dominum, & deprecatus sum illum ex totis precordiis meis. Vide quomodo Patres hoc medicamen ad Castitatem habendam assignauerint. Originis verba sunt. Quidam calumniatur quod Christus ait: Quibus datum est, quasi exultationem habentes, & volentes quidem esse in Castitate, non autem præualentes. Quibus est respon-

C dendum:

D dendum:

E dendum:

E dendum:

I.

Cassian. col. 12. c. 4.

Climac. gradu 15.

Ps. 15. 8.

Psal. 24. 15.

II.

Sap. 8. 21.

Augul. 6. Confes. c. 15.

Prosop. tra. col. lat. c. 26. Origin. tra. 7. in Matth.